

61976J0074

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 22 MARTIE 1977¹

Iannelli & Volpi SpA
împotriva Ditta Paolo Meroni

(Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Pretore di Milano)

Cauza 74/76

În Cauza 74/76,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Pretore di Milano (A treia cameră civilă), pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

IANNELLI & VOLPI SpA, Milano,

și

DITTA PAOLO MERONI,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolelor 30 și 95 din Tratatul CEE,

CURTEA,

compusă din domnii H. Kutscher, președinte, A. M. Donner și P. Pescatore, președinți de cameră, J. Mertens de Wilmars, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, G. Bosco și A. Touffait, judecători,

avocat general: domnul J.-P. Warner

grefier: domnul A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Întrucât, prin ordonanța din 25 iunie 1976, primită de grefa Curții la 26 iulie 1976, Pretore di Milano a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, câteva întrebări privind interpretarea articolelor 30 și 95 din tratat;

aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între un cumpărător italian de hârtie tapetată importată, pârât în acțiunea principală, și un vânzător italian, reclamant în acțiunea principală,

¹ Limba de procedură: italiana.

care l-a taxat pe cumpărător cu o cotă-parte din redevența pe care a plătit-o anterior, în momentul importării mărfurilor în Italia, către Ente nazionale per la cellulosa e per la carta, denumită în continuare „ENCC”, în temeiul Legii nr. 868 din 13 iunie 1940 (Gazzetta ufficiale nr. 170 din 22 iulie 1940), al Legii nr. 168 din 28 martie 1956 (Gazzetta ufficiale no. 79 din 3 aprilie 1956) și al Decretului ministerial din 3 iulie 1940 (Gazzetta ufficiale nr. 175 din 27 iulie 1940);

2 ENCC este un organism de drept public italian care are ca obiective încurajarea și reglementarea producției de celuloză și hârtie în acest stat membru, în special prin intermediul subvențiilor;

printre ajutoarele administrate de ENCC figurează, într-o proporție importantă, subvențiile acordate întreprinderilor de presă, pentru a le permite acestora să obțină un preț redus la hârtia cumpărată de la fabricile de hârtie și utilizată pentru publicare;

activitatea ENCC este finanțată prin intermediul redevențelor percepute asupra celulozei, hârtiei și cartonului de proveniență națională, în diferitele stadii de producție sau comercializare a acestora, și asupra aceluiași produse importate, în momentul importării lor;

3 dispozițiile legale italiene citate anterior permit importatorului care a plătit către ENCC redevența solicitată să transfere o parte din aceasta asupra cumpărătorilor ulteriori;

pentru a justifica refuzul său de a plăti această cotă-parte, pârâtul din acțiunea principală susține că, pe de o parte, mecanismul de acordare a ajutoarelor instituit prin dispozițiile legislative în cauză este, în ansamblu, incompatibil cu tratatul, deoarece încalcă articolul 30 din tratatul menționat, în sensul că plata redevențelor pe care o solicită reclamantul nu poate fi justificată legal și, în consecință, nu permite acestuia să transfere parțial aceste costuri asupra cumpărătorului și, pe de altă parte, susține că redevența litigioasă constituie ea însăși un impozit intern cu caracter discriminatoriu care contravine articolului 95 din tratat;

4 întrucât trebuie menționat că pretinsa încălcare a articolului 30 reprezintă o urmare a faptului că ENCC a acordat subvenții întreprinderilor de presă pentru a le permite acestora să obțină un preț mai mic pentru hârtia de ziar, cu condiția ca hârtia de ziar să fie produsă în Italia sau importată de către ENCC, cu excluderea hârtiei de ziar importate direct dintr-un alt stat membru;

în ceea ce privește redevența solicitată de către ENCC, încălcarea articolului 95 din tratat se produce ca urmare a faptului că baza de calcul a redevenței este diferită pentru hârtia, cartonul și produsele din hârtie (inclusiv hârtia de tapet) produse în Italia în raport cu cele importate;

5 întrucât întrebările adresate urmăresc în esență să afle dacă o jurisdicție națională, invitată să se pronunțe asupra compatibilității cu tratatul a unui sistem de ajutoare de stat în sensul articolului 92 sau a unora din aspectele sale, poate lua în considerare o posibilă încălcare a articolelor 30 și 95 și, în cazul unui răspuns afirmativ, care sunt criteriile care permit stabilirea, în circumstanțe cum sunt cele din cazul de față, a unei încălcări a articolelor amintite;

trebuie observat că aceste întrebări se referă la situația existentă înainte de modificarea sistemului de ajutoare în cauză, solicitată de Comisie în virtutea competențelor conferite acesteia de articolul 93 alineatul (2) din tratat și adoptate de statul italian de la 1 ianuarie 1974;

Cu privire la primele trei întrebări

6 întrucât prin prima întrebare se dorește a se afla dacă „un sistem de subvenții care implică un organism de drept public și bazat pe o normă internă care (pentru perioada în cauză) permite editorilor naționali să primească, la un preț redus, hârtia de ziar fabricată numai de fabricile de hârtie interne, în timp ce hârtia de ziar importată din țările membre nu poate fi cumpărată decât la preț întreg, deoarece nu beneficiază de nicio subvenție, constituie o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative la import, interzisă de articolul 30 și urm. din Tratatul CEE”;

în ceea ce privește această întrebare, trebuie precizat că, din elementele prezentate mai sus, este evident că răspunsul va fi dat avându-se în vedere faptul că în perioada în care era în vigoare excluderea din rândul ajutoarelor pentru presă, aceasta se referea numai la hârtia importată în mod direct, nu prin intermediul ENCC;

prin a doua întrebare se dorește a afla dacă „faptul că sistemul de subvenții mai sus vizat ar putea fi ilegal, în temeiul articolului 30 din Tratatul CEE sau al unui alt text comunitar (în special Directiva 70/50 din 22 decembrie 1969), având în vedere faptul că acest sistem este finanțat prin contribuții parafiscale aplicate asupra produselor din hârtie importate din alte țări membre, astfel încât aceste contribuții devin ilegale – numai cele percepute pentru produsele importate – dat fiind faptul că perceperea lor are drept scop finanțarea unei activități care se opune dispozițiilor tratatului și este, prin urmare, ilegală”;

prin a treia întrebare se dorește a afla dacă, „în cazul unui răspuns afirmativ la întrebările precedente, prevederile de la articolul 30 și urm. din Tratatul CEE sunt direct aplicabile și creează pentru importatorii de produse comunitare un drept individual de a solicita restituirea contribuțiilor vărsate (și începând de la ce dată);

7 întrucât ar trebui să se răspundă concomitent la aceste întrebări;

8 întrucât articolul 30 din tratat, care interzice orice restricție cantitativă sau măsură cu efect echivalent la import, vizează, pe de o parte, măsurile care au caracterul unei interdicții totale sau parțiale la import și, pe de altă parte, după cum se specifică în Directiva 70/50 a Comisiei din 22 decembrie 1969 (JO L nr. 13 din 19.1.1970, p. 29) „măsurile, altele decât cele aplicabile în mod egal produselor naționale și produselor importate, care împiedică importurile care ar fi putut avea loc în absența lor, inclusiv cele care fac importurile mai dificile sau oneroase decât desfacerea producției naționale”;

9 întrucât, oricât de larg ar fi domeniul de aplicare al articolului 30, nu se referă la obstacolele în fața comerțului prevăzute de alte dispoziții specifice din tratat;

întrucât, în fapt, efectele juridice ale aplicării sau ale unei posibile încălcări ale acestor dispoziții diferite trebuie să fie stabilite în funcție de propriul lor obiectiv în cadrul ansamblului obiectivelor tratatului, aceste efecte pot fi de natură diferită, ceea ce implică necesitatea de a face distincție între domeniile lor de aplicare, cu excepția cazurilor în care s-ar afla simultan în domeniul de aplicare a doua sau mai multor dispoziții de drept comunitar;

prin urmare, obstacolele de natură fiscală sau cu efect echivalent prevăzute la articolele 9 – 16 și 95 din tratat nu intră în domeniul de aplicare al interdicției prevăzute la articolul 30;

10 în mod similar, faptul că un sistem de ajutoare de stat sau prin intermediul resurselor de stat poate, din simplul motiv că favorizează anumite întreprinderi sau produse naționale, să împiedice, cel puțin în mod indirect, importul produselor similare sau concurente provenite din alte state membru, nu este suficient, în sine, pentru a asimila, ca atare, o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative în sensul articolului 30;

11 întrucât, prin urmare, incompatibilitatea ajutoarelor cu piața comună, stabilită la articolul 92 alineatul (1) nu este, după cum reiese din articolul 92 alineatele (1) și (3) și din articolul 93 alineatul (2) al treilea paragraf, nici absolută și nici necondițională;

nu sunt prevăzute numai excepții la articolul 92 alineatul (2), ci, în plus, atât articolul 92, cât și articolul 93 acordă Comisiei o largă putere de apreciere, iar Consiliului puteri extinse pentru a accepta ajutoare de stat prin derogare de la interdicția generală de la articolul 92 alineatul (1);

12 din ansamblul acestor considerații rezultă că tratatul, care prevede la articolul 93 verificarea permanentă și controlul ajutoarelor de către Comisie, stabilește că identificarea unei eventuale incompatibilități a unui ajutor cu piața comună este rezultatul, sub controlul Curții de Justiție, al unei proceduri adecvate a cărei aplicare este în responsabilitatea Comisiei;

prin urmare, persoanele de drept privat nu pot, invocând doar articolul 92, să conteste compatibilitatea unui ajutor cu dreptul comunitar în fața instanțelor naționale, nici să solicite acestora să se pronunțe, cu titlu principal sau incidental, cu privire la o eventuală incompatibilitate;

în acest punct, o interpretare extinsă a articolului 30 care ar asimila, ca atare, un ajutor, în sensul articolului 92, unei restricții cantitative prevăzute la articolul 30 ar avea ca efect modificarea domeniilor de aplicare ale articolelor 92 și 93 din tratat și ar aduce atingere sistemului de distribuție a competențelor, pe care tratatul l-a avut în vedere prin introducerea procedurii de verificare permanentă prevăzută la articolul 93;

13 întrucât interzicerea restricțiilor cantitative și a măsurilor cu efect echivalent prevăzută de articolul 30 din tratat este imperativă, explicită și nu necesită, pentru punerea sa în aplicare, nicio intervenție ulterioară a statelor membre sau a instituțiilor comunitare;

prin urmare, are un efect direct și creează, pentru persoanele de drept privat, drepturi pe care instanțele judecătorești trebuie să le protejeze cel târziu până la sfârșitul perioadei de tranziție, respectiv la 1 ianuarie 1970, după cum reiese din termenii articolului 32 al doilea paragraf din tratat;

14 întrucât acele aspecte ale unui ajutor care contravin dispozițiilor speciale ale tratatului, altele decât articolele 92 și 93, pot, în acest punct, să fie indisolubil legate de obiectivele ajutoarelor, care nu pot fi analizate separat, întrucât efectul acestora asupra compatibilității sau incompatibilității ajutoarelor este necesar să fie analizat în cadrul procedurii prevăzute la articolul 93;

această abordare este diferită în cazul în care este posibil, în analiza unui sistem de ajutoare, să fie separate acele condiții sau elemente care, deși fac parte din acest sistem, pot fi considerate ca nefiind necesare pentru realizarea obiectivelor sau funcționării sale;

în acest ultim caz, nu există motive bazate pe distribuția competențelor, conform articolelor 92 și 93, astfel încât să se concluzioneze că, în cazul încălcării altor dispoziții din tratat, având efecte directe, aceste dispoziții să nu poată fi invocate în fața instanțelor naționale, din singurul motiv că aspectul vizat ar constitui un element al ajutorului acordat;

15 dacă un ajutor implică, în sine, în mod frecvent o protecție și, prin urmare, o anumită închidere a pieței în raport cu produsele întreprinderilor care nu beneficiază de pe urma sa, acest fapt nu înseamnă că ajutorul produce efecte restrictive care depășesc ceea ce este necesar pentru ca un ajutor să îndeplinească obiectivele admise prin tratat;

acesta ar fi cazul unei modalități prin care s-ar acorda ajutoare operatorilor economici care se aprovizionează cu produse importate prin intermediul unui organism de stat, dar li s-ar refuza pentru importul direct, atunci când această distincție nu ar fi clar necesară pentru realizarea obiectivului ajutorului amintit sau funcționării acestuia;

16 întrucât, totuși, ca răspuns la cea de-a doua întrebare, trebuie precizat că existența într-un sistem de ajutoare a unui element care ar putea constitui o măsură cu efect echivalent unei restricții cantitative care nu este necesară realizării obiectivului ajutorului nu autorizează instanțele naționale să decidă că sistemul de ajutoare în ansamblul său este incompatibil cu tratatul și, prin urmare, nici să hotărască, din acest unic motiv, că sunt ilegale contribuțiile care finanțează ajutorul, deoarece ele finanțează un ajutor incompatibil cu tratatul;

17 întrucât, în consecință, răspunsul la cele trei întrebări este că: a) articolul 30 din tratat are un efect direct și creează pentru justițiabili, până la sfârșitul perioade de tranziție, drepturi pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze; b) ajutoarele vizate de articolele 92 și 93 din tratat nu fac, în sine, parte din domeniul de aplicare al interdicției referitoare la restricțiile cantitative la import și măsurile cu efect echivalent, prevăzută la articolul 30, iar acele aspecte ale ajutorului care nu sunt necesare obiectului sau funcționării acestuia, care contravin acestei interdicții pot fi, în acest scop, recunoscute ca fiind incompatibile cu această dispoziție; c) faptul că un aspect al unui ajutor, care nu este necesar obiectului sau funcționării acestuia, ar putea fi incompatibil cu o dispoziție din tratat, alta decât articolele 92 și 93, nu are ca efect invalidarea ajutorului, în ansamblul său, și nici considerarea sistemului de finanțare a ajutorului menționat ca fiind ilegală;

Cu privire la a patra întrebare

18 întrucât prin a patra întrebare se dorește să se afle dacă „în cazul unui răspuns negativ la întrebările precedente, interdicția de produce discriminații fiscale, stabilită de articolul 95 din tratat, se referă, de asemenea, la contribuțiile speciale care sunt impuse atât asupra mărfurilor interne, cât și celor importate, și a căror încasare este destinată instituțiilor publice de rang inferior, altele decât statul”;

întrucât, având în vedere răspunsurile date la primele trei întrebări, pare a fi indicat să se răspundă la cea de a patra întrebare;

19 întrucât articolul 95 din tratat vizează impozitele interne indiferent de natura acestora, faptul că un impozit sau o redevență este perceput(ă) de către un organism de drept public altul decât statul sau în beneficiul acestuia și constituie o taxă specială sau are o destinație specială nu înseamnă că nu face parte din domeniul de aplicare al articolului 95 din tratat;

Cu privire la a cincea și a șasea întrebare

20 întrucât prin a cincea întrebare se dorește a se afla dacă există „o discriminare interzisă de articolul 95 în situația în care impunerea contribuțiilor menționate mai sus în cazul produsului național (în speță, hârtia tapetată) se efectuează pe o bază impozabilă constituită doar din prețul hârtiei, privit doar ca materie primă, în timp ce baza pentru impunerea contribuției în cazul produsului importat similar este derivată din valoarea sa globală: se înțelege prin valoare globală a produsului importat costul produsului finit indicat pe factură (compus, în consecință, din costul inițial al materiei prime plus valoarea adăugată) la care se adaugă cheltuielile de încărcare sau de îmbarcare, cele pentru comisioane, cele pentru asigurare, cele de transport etc., până la graniță, chiar dacă aceste costuri nu sunt incluse în totalitate sau parțial în factura vânzătorului”;

întrucât prin a șasea întrebare se dorește a se afla dacă, „în cazul în care din răspunsul la a cincea întrebare rezultă că este interzisă impunerea unei contribuții în mod discriminatoriu, pe motiv că baza de calcul este mai mare numai pentru produsele importate, articolul 95 din tratat oferă importatorilor de produse provenite din țările Comunității dreptul subiectiv de a solicita restituirea părții de contribuție plătită în plus de la 1 ianuarie 1962, data începutului celei de-a doua etape”;

21 întrucât, pentru aplicarea articolului 95 din tratat, este necesar să se ia în considerare nu numai nivelul impozitului intern aplicat direct sau indirect asupra produselor naționale și celor importate, ci și baza de calcul și modalitățile de prelevare ale taxei menționate;

orice diferență în acest sens ar avea ca rezultat un impozit mai mare, în același stadiu de producție sau de comercializare, aplicat asupra produsului importat față de cel aplicat asupra produsului național similar, astfel încât ar fi încălcată interdicția prevăzută de articolul 95;

acesta ar fi cazul, în ipoteza calculării impozitului pe valoarea produsului, dacă s-ar lua în considerare numai pentru produsul importat elemente de evaluare care să crească valoarea acestuia în raport cu produsul național similar;

faptul că administrația deține o putere discreționară, care îi permite, atât pentru produsele naționale, cât și pentru produsele importate, să ofere reduceri de impozit în cazuri concrete, nu elimină discriminarea incompatibilă cu articolul 95;

22 întrucât, după cum s-a pronunțat ultima dată Curtea în hotărârea sa din 17 februarie 1976 în Cauza 45/75, Rewe, Rec. 1976, p. 193, articolul 95 din tratat produce efecte directe și creează pentru justițiabili drepturi individuale pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze;

cu toate acestea, instanța națională este cea care trebuie să hotărască, în cadrul propriului său sistem juridic, dacă un impozit intern cu caracter discriminatoriu în sensul articolului 95 trebuie să fie considerat ca necuvenit în integralitate sau numai în măsura în care se aplică într-o măsură mai mare asupra produsului importat decât asupra produsului intern;

Cu privire la cheltuielile de judecată

Întrucât cheltuielile efectuate de către Guvernul Republicii Italiene și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări;

întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura în fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată;
pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de către Pretore di Milano, prin Ordonanța din 25 iunie 1976, hotărăște:

1) Articolul 30 din tratat produce efecte directe și, cel târziu până la sfârșitul perioadei de tranziție, conferă justițiabililor drepturi pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze;

2) Ajutoarele vizate de articolele 92 și 93 din tratat nu fac, în sine, parte din domeniul de aplicare al interdicției referitoare la restricțiile cantitative la import și la măsurile cu efect echivalent, prevăzute de articolul 30, ci din modalitățile unui ajutor care nu sunt necesare obiectului sau funcționării acestuia, care contravin acestei interdicții, și pot fi, astfel, recunoscute ca fiind incompatibile cu această dispoziție;

3) Faptul că un aspect al unui ajutor, care nu este necesar obiectului sau funcționării acestuia, ar putea fi incompatibil cu o dispoziție din tratat, alta decât articolele 92 și 93, nu are ca efect invalidarea ajutorului, în ansamblul său, și nici considerarea sistemului de finanțare a ajutorului menționat ca fiind ilegală;

4) Întrucât articolul 95 din tratat are în vedere impozitele interne indiferent de natura acestora, faptul că un impozit sau o redevență este perceput(ă) de către un organism de drept public altul decât statul sau în beneficiul acestuia și constituie o taxă specială sau are o destinație specială nu înseamnă că nu face parte din domeniul de aplicare al articolului 95 din tratat;

5) Pentru aplicarea articolului 95 din tratat, este necesar să se ia în considerare nu numai nivelul impozitului intern aplicat direct sau indirect asupra produselor naționale și celor importate, ci și baza de calcul și modalitățile de prelevare ale taxei menționate;

Întrucât orice diferență în acest sens ar avea ca rezultat un impozit mai mare, în același stadiu de producție sau de comercializare, asupra produsului importat față de cel aplicat asupra produsului național similar, ar fi încălcată interdicția prevăzută de articolul 95;

6) Instanța națională este cea care trebuie să hotărască, în cadrul propriului său sistem juridic, dacă un impozit intern cu caracter discriminatoriu în sensul articolului 95 trebuie să fie considerat ca necuvenit în integralitate sau numai în măsura în care se aplică într-o măsură mai mare asupra produsului importat decât asupra produsului intern.

Kutscher Donner Pescatore Mertens de Wilmars Sørensen
Mackenzie Stuart O'Keefe Bosco Touffait

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 22 martie 1977.

Grefier
A. Van Houtte

Preşedinte
H. Kutscher